

Vino:

Vino se na prodaj
Vozim križam svet.
Mene vsaki hvali,
In me hoče met'.
Hlapcam kakor gospodarjam,
Kmetam, kraljam in cesarjam,
Vsim na mizo nosim se.

Voda:

Kaj pa prida storiš
Pjancam vino ti?
Kdor te preveč pije,
Pamet clo zgubi.
Kedar pjanci obnorijo;
„To ti delaš“, te dolžijo;
Kak pa hočeš bit' gospod!

Voda:

Voda jez pretečem
Mesta in vesi,
Se predajat' nečem,
Vsak me tak dobi:
Boč' za prati, alj za vmiti,
Boč' za kuhat', alj za piti,
Brez vodé ne more bit'.

Voda sem zapiti
Zdrava bolj ko ti,
Tega, ki me pije,
Glava ne boli.
Z vodo kerstjo otročiče,
Gledat' tam božje obličje;
Jez gospá, ti nis gospod!

Vino:

Res je to, alj vino
Hočem bit' gospod;
K sveti maži služit'
Moram jez povsod.
Tud per vsaki kompaniji,
Na sedmini in gostiji
Moram jez na mizo prit'.

Meni saj ponujat'
Se potreba ní,
Kar na svetu raste,
Vse me poželi,
Rože, trava ino žito,
Sadje da je rodovito,
Mora voda pomočit'.

Voda jez sim stara
Per šest tavitent let,
Vino Noe vsadil,
Ni te blo popred.
Sonce te je hotlo spečiti,
Morla sim v pomoč pertechti;
Kak gospod ti moreš bit'?

Vino:

Voda, da češ biti,
Bodi ti gospá;
Kdor me hoče piti,
Modro naj ravná;
Mero ima naj to pravo;
Z vodo mešat' me, je zdravo;
Alj na mizi naj se stri!

Z ozirom na dobri namen in na ljudsko korist dajo se razumevati Slomšekove besede v Drobttincah l. 1862: „Bil je mož v Gorotanu toliko preprost in ravnega serca, pa tudi toliko prebrisan in v vsih vednostih znajden, da ga niso imeli prednamci enakega, in ga ponamci bojo težko imeli. Izverstni učitelj, poln jasnega nauka na leci, iznajden kmet v sadjoreji in na polju bil je rajni Ahacel Matija draga igla Slovencov, dika učilišča Celovskega, pa tudi blagor cele Koroške dežele. Kdo je Ahacelna poznal, in ga ni ljubil; kdo Slovincov bere djanje, in ne hvali prijatla našega, mecena slovenskega! Poboljšati kmetom, svojim rojakom, gospodarstvo si je Ahacel prizadeval ne le z glavo, marveč tudi z rokami vse svoje žive dni. Poleg posvetnega dela pa tudi dušnega polja svoje ljube domovine pozabil ni, kakor priča lična zberka koroških in štajarskih pesmi. Prijatelj svojega rodú in dóma je naberal blaga slovenskega sam, je pa tudi druge rodoljube podperal in oživljal, naj bi domače polje čedili. Sosed starega pevca Andreaša Rožana, je ohranil drage iskricke prostega pevca, naj bi se ne pogubile; pomagal pa tudi mladim duhovnim v Celovski duhovščini, naj bi prirasli izobraženi slovenski učitelji. Ahacel je slovenščini v Koroškej dobro zemljo pripravil, ter zasluži, da se vsaki domoljub njegovemu spominu odkrije, in vsak Korošec hvaležno svojim vnukom naznanjuje Ahacelna slavno imé“.

Uzorni šolski vrt.*)

Pred nami leži čveterooglati kos zemlje, obdan z leseno ograjo, skozi katero se sicer vidi, a ne dá ulomiti. Skozi široka vrata vstopimo v vrt ter korakamo po pripravnem, od začetka ravnem, potem zavitem potu proti šolskemu poslopju, ki se dviga iz ozadja vrtnih nasadeb. Za trenotek časa obstanemo ter uživamo pogled, ki se nam tukaj kaže. Šolsko poslopje je na proti nam obrnjeno, to je, južni strani prevlečeno z

*) Po knjigi: „Einrichtung und Bewirtschaftung des Schulgartens“. Spisal Aleksander Mell, profesor na c. kr. pripravnici v Mariboru.

lepim trtnim špalirjem in izmed živozelenega vejovja blišče se velika, svetla okna. Pritlično ob zidu šole obdaja poslopje ozek, s travo obsejan prostor, kateri je zasajen s cveticami in drugimi lepoticnimi rastlinami. Na desno poslopja je vodnjak obsejan od lepe vrbe žalostnice in na levo razprostira se z lepo nizko travo zaledinjen prostor, preprežen s stezami ter zasajen z različnim drevjem in grmovjem. Tam tudi se dviga čebelnjak ter dve z zelenjem obraščeni lopi, ki vabite gosta k počitku. Pa zapustimo ta del v pokrajinskem slogu obdelanega vrta ter ogledimo si sprednje nasade. Tù vidimo podobo strogega reda; ravna pota in enakomerno ter simetrično postavljena drevesa in druge rastline. Na desni strani je zelenjadni vrt in na levi je pa drevesnica, razdeljena v več enako velikih leh.

Ker vrt obstoji užé več let, nahajajo se drevesca v vseh dôbah izgoje, njih starost in sorta je pa zabilježena na svetlobarvani plošči, ki visi ob drevesu. Izpraznene drevesnične lehe obsejane in zasadene so z gospodarskimi rastlinami. Drevesnica izvrstno izgleda vsled močnih, brez presledka v redu stoječih ter tù rastečih drevesc.

Ker je na drevesničnih lehah, koder se praha za drevje vrši, mogoče v tem času druge rastline pridelovati, sme se drevesnica brez škode drugim kmetijskim strokom precej velika narediti. Ker se morajo te lehe za pridelovanje rastlin večkrat in dobro predelati in močno gnojiti, zato so lehe čez 2 leti zopet sposobne za drevesnico.

Na teh poskuševalnih lehah vidimo marsikako zanimivo rastlino. Na gnojenih lehah raste lepa turšica, koje seme se bode razdelilo mej gospodarje, ker kupci posebno radi kupujejo in dobro plačujejo to sorto turšice. Tukaj je tudi prostor, na katerem mladež zamore spoznati moč gnoja. Skušaj se tudi dokazati večja vrednost setve v vrstah mimo one počez.

Sedaj se podamo k zelenjadnemu vrtu, kjer najdemo krepko humozno zemljo, ki zamore nastati le pri vztrajnem in popolnem obdelovanju zemlje. Zelenjada je vsa lepo razvita. Razjasnila, ki nam jih dá prijazni spremljevalec, so tako zanimiva, da jih tukaj ponovimo. Zelenjadni vrt je bil prvi del šolskega vrta, on je toraj njegova podloga. Zemlja sama na sebi ni bila slaba, za pridelovanje zelenjave pa vender ne zadostna. To je vaški župan tudi spredidel ter je napravil „biro za gnoj“, ki je bila tako obilna, da je bilo mogoče dobro gnojiti, zraven pa še nekaj gnoja shraniti. Kmetje so rekli, da hočejo v jeseni še nekaj gnoja dati. Pa na svežem gnoji ne stori vsaka zelenjad dobro. Še le, ko se je v jeseni zemlja dobro prekopala, ko jo je mraz prešinil, ko je zemlja temnejša postala in dobila še nekaj gnoja zastonj, potem je bilo še le mogoče, zelenjado pridelavati. Kolikor je bilo mogoče semena pridelati, razdelilo se je vse med otroke, ki so ga nesli svojim materam, katere so to ali ono po šolskem vrtu posnele. Učitelj je marsikaj učinil. Na vogle zelenjadnega vrta vsadil je pritlično drevje, ki je čez malo časa obilo rodilo največi in najlepši sad. Županu je to dopadlo, in hotel je tudi on imeti tako drevje. Zarad tega posvetuje se pri učitelju, ta mu pa pové, da je užé dalje časa njegova želja, imeti kak prostorček, na katerem bi ne izgojeval le pritličnega drevja, ampak tudi visokodebelnato. Potem dobil bi gospod župan lepo drevje brezplačno. Čez dobrega četrta leta dal se je učitelju tikoma njegovega zelenjadnega vrta lep kos zemlje; no, sedaj se je naredil glavni pot in njemu na levo drevesnica.

Čez nekaj let prišlo je še boljše. Ko je stara šola premajhna postala ter gosposka silila občino k zidanju novega poslopja, rekel je učitelj, da bi bilo zeló želeti, šole tikoma šolskega vrta zidati. Precej za vrtom so dobra tla, vodnjak bi se dal tam prav lahko izkopati itd. Občina, katera je vsled učiteljevega delovanja spredidela, da ima učitelj nekaj „v glavi“, ubogala ga je in tako je prišla šola v tesno zvezo z vrtom. V senci poslopja naredil se je telovadni prostor, in ostali nakupljeni prostor se je pa za-

sadil v obliki parka. Učitelj napravljaj je izlete v sosedni gozd, fantje pa z njim; tukaj je bila smréka, ki mu je dopadla, tam borovec, tam brinjev grm, tisa in mecesen, in kmalu imel je lepo zbirko drevja, ko jo je v svoj park presadil. Vsako drevo je dobilo tablico s svojim imenom.

Med tem, ko nam je gospod učitelj te lepe reči razkazoval, odpró se šolska vrata, in vun stopajo učenci spremljevani po mlajšem učitelji. Nekaj učencev gré mirno proč, drugi hitijo pa po orodje. Nekaj jih užé natanko vé, kaj imajo storiti, druge pa učitelj še le poučuje. Predno se naš spremljevalec k nam nazaj vrne, kajti tudi on je v nekem učence poučeval, gledali smo tiho lepo vedenje učencev. Pri tem nas je iznenadilo delovanje otrok tikoma zrelega sadja, ne da bi kdo kaj odtrgal. Mi vprašamo gospoda učitelja: Ali otroci ne trgajo sadja? Užé dolgo ne, pravi gosp. učitelj, vsi vrtni pridelki so otrokom skor sveti, in gotovo je šolski vrt dobro vzgojevalno sredstvo, otroke odvaditi nepotrebnega poželjenja.

Za nasadom, obstoječim iz visokega lepotičnega grmovja, je prostor za pridelovanje in obdelovanje komposta. Vse, kar se na vrtu najde in kar se ne dá več porabiti, se semkaj zmeče ter če je mogoče, še primeša gnoja, cestnega blata in gnojnice iz stranišča. Kompost napravljati naučili so se srenjčani še le od učitelja.

Sedaj stopimo bliže na zaledinjeni prostor, kjer najdemo v majhnih lešicah rasteče razne rastline: Gospodarske, strupene in zdravilne rastline.

Vidite gospôda, pravi gospod učitelj, to je moj ponižni botanični vrt; na tem dobim za nazorni pouk potrebnih rastlin, kolikor jih ne dobim na drugih delih tega vrta. Ta prostor imajo pa otroci še posebno radi in to zarad veliko lepih cvetic; veči učenci pa pridno prebirajo tablice z imenom rastline, ter se tako najbolje poučujejo v rastlinstvu.

Ko smo pri odhodu hoteli izraziti gosp. učitelju naše priznanje, zavrnil nas je rekoč: Ako tam v senci, obdan od svoje obitelji, sedim ter vidim pred saboj ta vrt in mi občutki rekó, da se imam le sebi zahvaliti za vse to, kar tù vidim, potem bi z nikomur na svetu ne menjal, in bi nikdar mesta mojega delovanja, to je, šole in vrta ne zapustil. V težavah in obilem delu pretekla so prva leta, da, celó denarne žrtve moral sem trpeti, pa z veseljem sem vse to storil. Marsikako zasmehovanje me je žalilo pri tem ali onem delu in le pregovor: „vztrajnost pelje do cilja“ me je tolažil. Veliko mi je bilo včasih pretrpeti od občanov, pa ko sem gojil moje rastline, ako sem opazoval njih razvitek, ako me je iznenadilo kako lepo cvetje ali sad, če sem videl, da je ljubezen do vrta in do narave tudi prešinila učence, potem povrnila se mi je vedno vnovič delalna moč in onemogli roki dvignili ste se vnovič k delu.

Šolski vrt ne more vzrasti čez noč iz zemlje; treba je leta in leta, ako se hoče kaj poštenega narediti in vender se nikdar ne izgotovi, ker vedno se človek še kaj boljšega, novega nauči.

(Po „Nov.“)

Človek,

v pogledu na njegovo telo in dušo s kratkim návodom,
kakó si ohraniti in utrditi zdravje.

(Za šolo in dom sestavil **Janko Leban.**)

(Dalje.)

§. 21.

Prepona.

Prepona loči prsno otlino od trebušne. Ona je kožnata, čez prsno otlino razpeta mišica. Kadar vdihamo, prepona pritisne na drob, zmanjša spodaj trebušno otlino ter